

Listy

2005

- **Ján Matyáš:** *Výzvy a skúsenosti cirkevnej pastorácie* (1, s. 20 – 24)
 - **Józef Tischner**
 - (...) téza, ktorá sa nedá vyjadriť po goralsky, isto nie je pravdivá.
- **Martin Mikolášik:** *Katolícka cirkev a svet – Základné podoby vzťahu* (1, s. 25 – 31)
 - Pri nerozdelenom kresťanstve prvého tisícročia sa prívlastok katolícky chápal ako všeobecný, v zmysle otvorenosti voči všetkým ľuďom, na rozdiel od náboženských predstáv viazaných na istý národ, spoločenskú vrstvu a pod.
- **Paul Michael Zulehner:** *Vízia cirkvi na pozadí II. vatikánskeho koncilu* (1, s. 32 – 41)
 - (...) [kresťania] sa dostali (...) do spoločenského geta. Ale dnes je pred nami úloha z toho geta nájsť cestu von. V tejto oblasti východoeurópski pastoraálni teológovia začínajú používať termín „odgetoizovanie“. Je nevyhnutné nájsť si v spoločnosti svoje nové miesto, pozíciu, alebo ako zvykneme povedať, cirkev sa musí „vmiešať“. V nemčine je to pekná slovná hračka, že kvasnice sa vmiešavajú do múky. Presne tak sa musí cirkev vmiešať do „múky“ sveta. A teraz si zameňte „vmiešanie“ so slovom inkarnácia. To je vynikajúci teologický pojem pre spôsob vmiešania sa. A spomeňte si na všetko, čo viete o **ch**alcedónskom koncile. Tam sa opísalo, ako táto inkarnácia prebehla. Spojenie Boh a človek. Koncil označil dva pojmy, ktoré nám umožňujú opísať toto nepochopiteľné spojenie. Jedno slovo je nerozdielny. A to druhé je nezmiešaný. Takže sme vo svete, ale nie zo sveta. Je to aggiornamento, ale nie prispôbenie sa. To je to umenie, keď sa cirkev vmiešava.
 - My v katolíckej cirkvi máme tradične nedôveru voči slobode. Napríklad r. 1864 napísal pápež známy list (Syllabus), že pontifex romanus sa nikdy nezmieri s demokraciou, so slobodou myslenia, slobodou tlače a náboženstva. Tu je veľmi veľký rozdiel medzi Európou a Amerikou. V Európe slobodná spoločnosť vznikla v protiklade k cirkvi. Američania, alebo presnejšie povedané európski prisťahovalci, založili Ameriku v spojení cirkvi a slobody. Teraz rozumieme, prečo prezident G. Bush nemá žiadny problém hovoriť o Bohu. Ale keď ide o európsku ústavu, máme historicky celkom zrozumiteľný problém uviesť zmienku o Bohu do preambuly. Tu je ten historický rozdiel.
 - Jestvovanie slobody – to je naša kresťanská pozícia, nie ľubovôľa. A to je v konečnom dôsledku láska. Zmysel slobody je v tom, že sloboda zomiera v láske človeka. Moderná kultúra hovorí: slobodu treba udržať, ale evanjelium hovorí: slobodu treba investovať! Sama v sebe nemá žiadny zmysel. Naopak, môže byť výzvou k egoizmu. Ale teologický zmysel slobody je v tom, že obetujeme svoj život. Môžeme s Ježišom povedať, že nik nemá väčšiu slobodu ako ten, čo položí svoj život za tých, ktorých miluje.
 - Kde je život, tam jestvuje aj stret záujmov a názorov. Život je konflikt. Preto si myslím, že nepotrebujeme vyhýbanie sa konfliktom, ale správne spracovanie konfliktov, tvorivú konfliktovú kultúru.
 - Veľmi Vám odporúčam aj pre Vašu prax v cirkvi, aby ste čítali text z 1 Kor 13 aj ako text pre cirkevnú kultúru. Dnes zvykneme romantizovať, keď hovoríme o láske. Ale v tomto texte vtedy nešlo o lásku, ale o súhrn rozličných chariziem. Pavol cítil, že charizmy rušia jednotu cirkvi, pretože ľudia nimi obdarení sa viac sami prezentovali, ako by sa snažili o spoločné dobro. Preto im Pavol napíše – aj keď budeš zázračne liečiť, aj keď budeš rozprávať všetkými jazykmi, aj keď budeš hory prenášať (teda spomína zázračné charizmy), nepomôže to nič, pokiaľ sa nenaplní láska. Ide teda o text, ktorý je silno politicko-charizmatický. Ide pravdepodobne o najstarší cirkevný poriadok.
 - **svätý Augustín**
 - Milujte múdrosť, ale postavte pred ňu lásku.
- **Imrich Sklenka:** *Carl F. von Weizsäcker: Medzi vedou a kresťanstvom* (1, s. 42 – 47)
 - **Carl F. von Weizsäcker**
 - Cirkev sa vo svojom seba porozumení už po stáročia konfrontuje s vedomím modernej vedy. V našom storočí zasahuje táto konfrontácia už celé ľudstvo. Počet tých, ktorí vyrastú bez otrasov viery od detstva až

do cirkevného úradu, stále klesá. Kto dnes prichádza na univerzitu z tých ešte stále jestvujúcich ostrovčekov prednovovekej zbožnosti, tomu nakoniec berie jeho naivnú vieru sama teológia. Tým mu však preukazuje dôležitú, nepostrádateľnú službu. Prebúdzá ho do vedomia jeho doby. Teraz stojí už on sám osobne pred otázkou, ktorá je často potláčanou otázkou cirkvi: Zlučuje sa kresťanstvo s moderným vedomím?

- Konflikt [medzi vedou a vierou] prepukol úplne symbolicky sporom, či sa Slnko točí okolo Zeme, alebo Zem okolo Slnka. Kde je stred, okolo ktorého sa všetko točí? V tomto spore zjavne nešlo iba o fyziku či astronómiu. Nešlo iba o to, či sa točí Zem alebo Slnko. Išlo o viac. Zem bola pre človeka stredom ešte oveľa v hlbšom, existenciálnom zmysle. Zem dal človekovi Boh – stvoriteľ celého vesmíru ako domov. Tak o tom hovorila Biblia. Keď sa Zem premenila na planétu, na blúdiacu hviezdu, stal sa aj človek vo vesmíre iba tulákom, bezdomovcom. Keď sa cirkev bránila tomuto novému poznatku, bránila sa predovšetkým existenciálnym dôsledkom tohto poznania. Dnes už vieme, že tomuto novému poznaniu nebolo možné zabrániť.
- Veda vie, že je nehodnotovým poznáním, že je z metodologických dôvodov „ateistická“. Kritické vedomie vedy však už nevyvoláva na strane náboženstva len odpor, ale aj hlbokú sebareflexiu. V teológii viedla veda napríklad nielen ku kritike Biblie, ale aj k jej hlbokému skúmaniu. Toto skúmanie, takzvaná historicko-kritická exegéza, ale aj kritické čítanie cirkevných dejín či skúmanie cirkevnej tradície v rámci profánnych dejín – to všetko je dar moderného vedomia teológii. Táto racionálna analýza minulosti oslobodila kresťanské myslenie od normativity pozitívneho, od povinnosti veriť povedanému len preto, lebo sa to povedalo.
- **Imrich Sklenka: *Idea a deformácia socializmu* (2, s. 5 – 8)**
 - Pre starých Grékov bol svet kozmos. Kozmos mohol znamenať aj šperk. Kozmos bol vďaka svojej harmónii dokonale krásny. Chcieť ho zmeniť bolo pre nich blasfémiou, nehoráznosťou. Človek sa k tejto dokonalosti mohol približovať iba svojím poznáním.
- **Imrich Sklenka: *Hermeneutika: Reč medzi vierou a vedou* (2, s. 32 – 37)**
 - Teológia už na (...) namáhavé vyrovňovanie sa s vedou (...) pristúpila. Už pred desaťročiami začala Bibliu skúmať aj takzvanou historicko-kritickou metódou. Od protestantského teológa Bultmana hovoríme o demytologizácii Biblie. Pomohlo nám to priblížiť sa k dobe, v ktorej biblické texty vznikali. Môžeme tak lepšie vnímať úmysel biblického autora, samotný problém to však nerieši. Demytologizácia síce sľubovala, že sa takto dostaneme k samému živému strediu Biblie, postupne sme však zistili, že takýmto spôsobom sme sa tomu strediu akoby vyhli. Naučili sme sa aj Bibliu skúmať vedecky, objektívne, kriticky, ale nehodnotovo. Toto štúdium vychovalo mnoho expertov, ktorí nazhromaždili úctyhodné historické poznanie, vedia už každé slovo Biblie dokonale analyzovať, potom nás však nechajú akoby s prázdnyimi rukami, podobne ako politickí či iní experti. Takýto odborník môže byť veľmi užitočný, ale sotva môže mať posledné slovo.
 - Kresťanstvo už na začiatku svojich dejín, v osobe apoštola Pavla, vybojovalo svoj zápas o slobodu so zákonom. Kresťanstvo bolo oslobodením nielen od vonkajších autorít, ale aj od zákona. V Európe sa však kresťanstvo na dlhé storočia znova podriadilo zákonu, nielen v podobe spoločenského či cirkevného zákona, ale najmä v podobe náuky – dogmatiky. Z oslobodzujúceho poznania evanjelia sa znova stal systém právd a viera znamenala podriadenie sa týmto formulovaným pravdám.
- **Ján Matejka: *Emanuel Lévinas (1906-1995): Myslenie ako svedectvo dobra* (2, s. 38 – 42)**
 - V (...) [rozhovore] si pred druhým musím ozrejmiť a obhájiť, čo si myslím, do dôsledkov. Nie je to len tak, že by sa zvonkajškovalo to, čo existuje vo mne – vo vnútri. Skôr naopak: to, čo je voči mne vonku – exteri-oritou, ma prebúdzá k mysleniu. S tým súvisí aj skutočnosť, že vopred neviem predvídať výsledok rozhovoru. Každý skutočný rozhovor premieňa oboch jeho aktérov, ako si všimol vo svojich prácach o reči klasik filozofickej hermeneutiky H. G. Gadamer.
 - Keby bol Boh súčasťou nášho poriadku, usporiadania sveta, išlo by vždy o modlu zhotovenú podľa našich predstáv, vôle, aktivít resp. moci.
- **Karol Nandrásky: *Nie zástupná obeť, ale čin lásky* (2, s. 57 – 59)**
 - (...) [popredný katolícky teológ Eugen Biser] hláa nutnosť korektúry kresťanskej náuky a na prvom mieste korektúru teórie satisfakcie, pretože vnáša sadistické črty do kresťanského, presnejšie ježišovského obrazu Boha. Myšlienka, že Boh kvôli zmiereniu žiadal ukrutnú smrť svojho vlastného Syna, len aby sa mu dostalo zadostučinenia za hriechy ľudí, stojí v diametrálnom protiklade k Bohu lásky, ktorého zvestoval Ježiš evanjelií. Na otázku R. Heinzmanna, ako došlo k chápaniu Ježišovej smrti ako zástupnej obete, keď už v Starej zmluve zneli hlasy, ktoré prinášanie obetí pokladali za prekonané, Biser poukazuje najprv na dobu a atmosféru, v ktorej

žili Ježišovi učeníci a v ktorej bolo samozrejme prinášať Bohu obeť. V takej dobe vznikali aj spisy Novej zmluvy, a preto nebolo jednoduché, aby sa zrazu presadilo celkom nové chápanie. Stopu k vysvetleniu toho, že sa Ježišova smrť chápala ako zástupná obeť, Bisert nachádza v Lukášovej poznámke v Skutkoch apoštolov, ktorá hovorí: *Aj veľké množstvo kňazov poslušne prijalo vieru* (Sk 6, 7). Na prvotný kresťanský zbor ako veľká ťarcha doliehala otázka, prečo musel Ježiš tak hrozne trpieť. Podľa Bisera títo kňazi prišli s odpoveďou: „Čo množstvo našich obetí nedokázalo dosiahnuť, to dokázala Ježišova smrť za predpokladu, že sa bude chápať ako zástupná obeť.“ [.] K tomu treba poznamenať, že v jeruzalemskom chráme v Ježišovej dobe slúžilo množstvo kňazov (podľa niektorých odborníkov až osem tisíc), a keď z nich mnohí pristúpili ku kresťanstvu, vytvárali pôdu pre chápanie Ježišovej smrti ako obete. Zjavne to bol apoštol Pavol (jeho listy vznikli ešte pred písanou podobou evanjelií), ktorému sa štruktúra obetného systému ponúkala za model chápania Ježišovej smrti, keď písal, že *Boh neušetril vlastného Syna, ale vydal ho za nás všetkých* (Rim 8, 23), aby Kristovou obeťou *zmieril svet so sebou* (2 Kor 5, 19). Pavol myslel natoľko v štruktúrach obetného kultu, že si ani nevedel predstaviť, že by kresťanstvo nemalo mať podobný ekvivalent,

ako mal židovský kult zmierujúcej obete, a tak preniesol na Ježiša štruktúru, v ktorej sám žil.

- Podľa Bisera *Ježišova smrť nemá nič spoločné s odčinením dlhu hriechov sveta. To však neznamená, že Ježiš nevzal na seba ťarchu hriechov sveta. To bol, samozrejme, jeho veľký čin, ktorý však nezavŕšil krvavou smrťou na kríži, ale celým svojím životom, pretože celý jeho život mieri na to, aby vytiahol človeka z bahna hriechu a priviedol ho k existencii podobnej Bohu, ako to vyjadruje myšlienka Božieho synovstva a dcérstva... Boh nepodmienennej lásky nepotrebuje a nechce žiadnu obeť[.], pokračuje Biser a cituje pritom aj proroka Ozeáša, ústami ktorého Boh volá: *Milosrdenstvo a lásku chcem, nie obeť*. To tvorí východisko Biserovej novej teológie.*
- Kým my sme zvyknutí v nejakom špekulatívnom čine vidieť završenie životného diela a od človeka, ktorý niečo veľké vytvoril, čakáme, že na koniec ešte niečo väčšie uskutoční, pre Ježiša platí úplný opak. On svoj život korunoval utrpením a smrťou. To znamená, že smrť mala pre neho celkom iný zmysel. Chápal ju ako Bohom zverenú úlohu. Tým sa však zmenil aj jeho postoj k Bohu i k sebe. Boh prestal byť Pánom, ktorý na neho uvalil smrť ako osud, ale tým, od ktorého prijal smrť ako svoju cestu. Tým sa mu Boh stáva Otcom, ktorý ho pozýva domov do otcovského domu, a seba chápe ako jeho milovaného syna. Z toho podľa Bisera vyplýva, že Ježišovu smrť viac nemôžeme chápať ako udalosť zmierenia, ako sa to dialo skoro počas celých dejín kresťanstva, ale sa musíme učiť vidieť ju Ježišovými očami. Ježiš sa vzdal života individua, aby ožil a ďalej žil ako obsah života prítomný v spoločenstve svojich nasledovníkov. To je zmysel jeho rozlúčkovej večere i novým porozumením Ježišovej smrti. Ježišova smrť v takom kontexte tvorí prechod od dejín jeho života k dejinám jeho duchovného pôsobenia, začínajúceho jeho vzkriesením. Ježišova smrť nikde nestojí izolovane, ale je nerozlučne spojená s udalosťou vzkriesenia. Až vzkriesenie poskytuje autentickú interpretáciu Ježišovej smrti. Sám Boh dáva zmysel a význam Ježišovej smrti, keď ho nenechá klesnúť do záhuby, ale ho prijíma do plnosti života k sebe (s. 78).
- **Ján Komorovský: *O novú dimenziu theologiase moralis* (2, s. 60 – 63)**
 - **Luc Ferry: *Človek-Boh alebo Zmysel života***
 - (...) hrdino[m] (...) vzdávame úctu pre ich pozoruhodnú výnimočnosť, len aby sme sa tým oslobodili od povinnosti napodobniť ich.